Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 4

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej ogłoszonej rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.

Na końcu dokumentu przedstawiono propozycje oceniania **doświadczeń edukacyjnych**, o których realizacji decyduje nauczyciel. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę. Doświadczenia edukacyjne są podzielone na indywidualne i grupowe. Nauczyciel wraz z uczniami wybiera co najmniej jedno doświadczenie edukacyjne do realizacji w każdym roku nauki.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I. Z historią na Ty						
1. Pierwsza lekcja historii	● różne znaczenia słowa historia (opowieść, przeszłość, nauka) ● historia jako nauka o przeszłości ● historia a baśnie i legendy ● dlaczego warto uczyć się historii i czego uczymy się na historii, ● znaczenie pojęć: przeszłość, baśń, legenda, historia	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: historia, przeszłość ● odróżnia przeszłość od współczesności ● potrafi krótko scharakteryzować, czym są baśnie i legendy	● poprawnie posługuje się pojęciami: historia, baśń, legenda ● podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych ● przedstawia, czym zajmują się historycy	● wyjaśnia, czym jest historia i dlaczego ją poznajemy ● potrafi wskazać elementy prawdziwe i fikcyjne w opowieściach	● wyjaśnia znaczenie uczenia się historii dla współczesnego życia ● samodzielnie odróżnia historię od fikcji literackiej ● podaje przykłady legend i baśni oraz wskazuje ich cechy	● samodzielnie i trafnie analizuje różnice między historią, legendą a fikcją literacką ● porównuje różne formy przekazywania wiedzy o przeszłości (historia, opowieści, legendy)

2. Historia – nauka o przeszłości	● źródła historyczne, ich przykłady oraz podział ● historia a archeologia ● metody badania wiarygodności źródeł ● związki przyczynowo-skutkowe ● znaczenie pojęć: źródło historyczne, archeologia, przyczyna, skutek	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: archeologia, źródła historyczne ● rozumie, że źródła nie zawsze mówią prawdę	● rozróżnia pracę historyków i archeologów ● wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki ● dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych	● rozumie różnicę między historią a archeologią ● wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych ● z pomocą nauczyciela ocenia, czy źródło jest wiarygodne	● omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów ● dzieli źródła pisane i niepisane na podkategorie ● wyjaśnia, jak sprawdza się wiarygodność źródeł	● samodzielnie ocenia wiarygodność źródła, uwzględniając autora oraz cel i kontekst historyczny jego powstania
3. Historia mojej rodziny	● znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści jako źródeł do historii rodziny ● drzewo genealogiczne jako sposób przedstawienia historii rodziny ● tradycje rodzinne jako czynnik łączący członków rodziny ● znaczenie pojęć: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie, genealogia, tradycja rodzinna	● z pomocą nauczyciela poprawnie posługuje się pojęciami: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie ● podaje przykłady pamiątek rodzinnych	● poprawnie posługuje się pojęciami: drzewo genealogiczne, tradycja rodzinna ● z pomocą nauczyciela przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny lub wybranej postaci (historycznej lub literackiej) ● podaje przykłady tradycji rodzinnych	● poprawnie posługuje się pojęciem: genealogia ● wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych dla zachowania historii rodziny ● poprawnie odczytuje proste drzewo genealogiczne	● wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych i ich rolę w przekazywaniu historii ● omawia, jak tradycje rodzinne budują więzi między pokoleniami ● samodzielnie tworzy proste drzewo genealogiczne ● potrafi opisać historię swojej rodziny na podstawie drzewa genealogicznego	● samodzielnie porządkuje zebrane informacje o historii własnej (lub wybranej) rodziny w uporządkowaną opowieść ● wyjaśnia rolę tradycji rodzinnych w budowaniu tożsamości i więzi międzypokoleniowych
4. Czas w historii	● chronologia i przedmiot jej badań	● z pomocą nauczyciela używa pojęć: oś czasu,	● poprawnie posługuje się pojęciami: chronologia,	● poprawnie odczytuje informacje z osi czasu	● poprawnie posługuje się osią czasu	● charakteryzuje główne epoki historyczne

	● oś czasu i sposób umieszczania na niej dat ● prehistoria i epoki historyczne oraz ich daty graniczne ● cyfry rzymskie i arabskie ● znaczenie pojęć: chronologia, oś czasu, stulecie, tysiąclecie, wiek, nasza era i czasy p.n.e., epoka historyczna	tysiąclecie, stulecie, wiek ● z pomocą nauczyciela tworzy prostą oś czasu	okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna ● zamienia cyfry arabskie na rzymskie ● porządkuje epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie	● rozróżnia epoki historyczne ● biegle odczytuje i zapisuje daty z wykorzystaniem cyfr rzymskich i arabskich	i umieszcza na niej wydarzenia ● wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery ● zna ramy czasowe epok historycznych i rozumie ich uznaniowość	
5. Obliczanie czasu w historii	● obliczanie upływu lat między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er ● określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia	● z pomocą nauczyciela określa, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie ● oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery	● poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e. ● oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er	● określa początek i koniec wieku ● poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu	● oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er	● przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych
Rozdział II: Mała i duża ojczyzna						
1. Mieszkamy w Polsce	● wspólnota państwowa (państwo) i wspólnota narodowa (naród) ● polskie symbole narodowe i ich funkcje ● polskie święta państwowe i ich funkcje ● symbole UE	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe ● rozpoznaje polskie symbole narodowe	● poprawnie posługuje się pojęciami: wspólnota, Polonia ● przedstawia polskie symbole narodowe ● identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn	● wyjaśnia, czym jest wspólnota państwowa i narodowa ● przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych	● wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt ● wyjaśnia znaczenie symboli narodowych dla wspólnoty	● analizuje znaczenie narodu w historii i współczesności ● rozumie znaczenie symboli Unii Europejskiej w kontekście integracji europejskiej

	● znaczenie pojęć: wspólnota, państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe, Polonia	● wskazuje na mapie Europy Polskę			narodowej i państwowej ● wyjaśnia znaczenie symboli UE dla mieszkańców Polski	
2. Moja mała ojczyzna	● duża a mała ojczyzna ● małe ojczyzny i ich tradycje ● różnice kulturowo-historyczne między regionami (języki, obyczaje, stroje ludowe) ● znaczenie pojęć: mała ojczyzna, region	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: region, mała ojczyzna, duża ojczyzna ● podaje nazwę regionu, w którym mieszka, i wskazuje go na mapie Polski	● rozumie, że różne regiony Polski mają inne tradycje i zwyczaje ● podaje proste przykłady tradycji lokalnych	● analizując mapę, wymienia główne regiony Polski oraz wskazuje ich położenie ● rozumie różnicę między małą i dużą ojczyzną ● wskazuje różnice kulturowe i historyczne między regionami	● wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmienność w różnych częściach Polski ● omawia regiony Polski	● porównuje tradycje i kulturę różnych regionów Polski ● omawia rolę gwary i dziedzictwa regionalnego
3. Historia mojej okolicy	● poznawanie historii lokalnej ● plan miasta jako źródło do historii lokalnej (zabytki, pomniki, patroni ulic i instytucji) ● legenda jako źródło do historii regionalnej ● zabytki i ich znaczenie	● rozumie, czym są zabytki i dlaczego są ważne ● z pomocą nauczyciela wskazuje zabytki w swoim miejscu zamieszkania	● z pomocą nauczyciela rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości ● podaje przykłady działań, które pomagają poznawać historię lokalną ● dostrzega ograniczenia legend jako źródeł historycznych	● wymienia postacie szczególnie zasłużone dla małej ojczyzny i identyfikuje formy ich upamiętnienia ● rozumie znaczenie i konieczność ochrony zabytków historycznych w swoim regionie ● wyjaśnia, czego można dowiedzieć się z legend	● samodzielnie rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości i podejmuje próby ich odczytania ● przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne	● samodzielnie odczytuje ślady przeszłości w swojej miejscowości ● w oparciu o zebrane informacje przedstawia historię swojej okolicy
4. Jak korzystać z mapy historycznej?	● znaczenie mapy w pracy historyka	● rozumie pojęcia: mapa, plan, legenda, skala ● wymienia elementy mapy historycznej	● wyjaśnia, czym różni się mapa historyczna od planu historycznego	● samodzielnie odczytuje informacje z mapy i planu historycznego	● wyjaśnia, jak historycy wykorzystują mapy	● łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy

	● podobieństwa i różnice między mapą a planem ● odczytywanie informacji z planu i mapy historycznej ● odczytywanie skali i legendy mapy ● znaczenie pojęć: mapa, plan, legenda, skala		● odczytuje podstawowe informacje z mapy i planu historycznego ● poprawnie korzysta z legendy	● rozumie, czym jest skala i do czego służy ● wyjaśnia znaczenie legendy mapy i poprawnie interpretuje jej symbole	do badania przeszłości ● wyciąga proste wnioski na podstawie mapy	● wyciąga trafne i złożone wnioski na podstawie mapy ● podejmuje próbę stworzenia własnej mapy historycznej związanej z wybranym wydarzeniem lub procesem z historii małej ojczyzny
Rozdział III: Z najdawniejszych dziejów						
1. Jak żyli pierwsi ludzie?	● pochodzenie człowieka i jego ekspansja ● życie człowieka pierwotnego ● różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia ● początki rolnictwa i udomowienie zwierząt ● znaczenie pojęć: człowiek rozumny, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: koczowniczy i osiadły tryb życia, człowiek rozumny ● opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym	● poprawnie posługuje się pojęciami: rewolucja neolityczna, Żyzny Półksiężyc ● opisuje początki rolnictwa i udomowienie zwierząt ● wymienia korzyści, które dały człowiekowi umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt	● wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia ● wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna ● opisuje cechy i umiejętności przodków człowieka rozumnego	● wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia ● wyjaśnia długofalowe skutki rewolucji neolitycznej ● wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty	● analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju cywilizacji ● wyciąga wnioski dotyczące zmian w sposobie życia człowieka

2. Pierwsze cywilizacje	● życie w dolinach wielkich rzek ● kształtowanie się pierwszych miast i państw ● powstanie pisma ● znaczenie pojęć: miasto-państwo, Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające ● wskazuje na mapie obszar Mezopotamii ● wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb	● poprawnie posługuje się pojęciem: miasto-państwo ● wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii i Babilonii ● opisuje początki pierwszych miast i państw	● wyjaśnia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji ● wyjaśnia, do czego służyło pismo w dawnych czasach ● wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym ● charakteryzuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji	● porównuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji ● ocenia kary zawarte w Kodeksie Hammurabiego ● uzasadnia znaczenie osiągnięć pierwszych cywilizacji dla późniejszych epok	● wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
3. W starożytnym Egipcie	● Egipt jako przykład antycznej cywilizacji ● znaczenie Nilu dla państwa egipskiego ● warunki życia w starożytnym Egipcie ● struktura społeczna starożytnego Egiptu ● znaczenie pojęć: faraon, społeczeństwo	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: faraon, społeczeństwo (grupa społeczna) ● wskazuje na mapie Egipt oraz Nil ● opisuje warunki życia w starożytnym Egipcie	● wyjaśnia znaczenie Nilu dla rolnictwa, życia i rozwoju państwa ● wymienia grupy społeczne w Egipcie	● charakteryzuje strukturę społeczną Egiptu ● wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a życiem ludzi w Egipcie ● poprawnie opisuje własnymi słowami podstawowe role w społeczeństwie egipskim	● porównuje prawa i obowiązki różnych grup społecznych ● wskazuje wady i zalety silnej pozycji faraona w Egipcie	● wskazuje podobieństwa i różnice między Egiptem a innymi cywilizacjami starożytnymi
4. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan	● osiągnięcia cywilizacji egipskiej ● wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej ● architektura, sztuka i nauka egipska	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: piramida, hieroglify ● rozpoznaje podstawowe osiągnięcia starożytnego Egiptu	● poprawnie posługuje się pojęciami: politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe ● wymienia najważniejsze	● opisuje rozwój nauki egipskiej i jej znaczenie w życiu codziennym ● podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan ● opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy	● wyjaśnia, jak politeizm wpływał na życie Egipcjan ● wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie	● wymienia i charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutanchamona,

	● znaczenie pojęć: hieroglify, piramida, politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe	(budowle, pismo, mumie) ● opisuje wygląd piramid	osiągnięcia cywilizacji egipskiej ● wyjaśnia, na czym polegała mumifikacja i jaki był cel tego procesu		budownictwa i medycyny	popiersie Nefertiti, piramidy w Gizie)
5. Od hieroglifów do alfabetu	● powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji ● ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu ● znaczenie pojęć: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	● rozpoznaje różne rodzaje pisma ● wymienia najważniejsze korzyści związane z wynalezieniem pisma	● charakteryzuje znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji ● wyjaśnia proces ewolucji pisma (od piktogramów do alfabetu) ● wyjaśnia rolę Fenicjan w stworzeniu alfabetu	● wskazuje związki między rozwojem pisma a rozwojem państw i społeczeństw ● porównuje różne rodzaje pisma i wskazuje ich zalety oraz ograniczenia ● porównuje znaczenie pisma w czasach starożytnych i współcześnie	● sytuuje w przestrzeni obszary związane z rozwojem pisma (Mezopotamia, Egipt, Fenicja) ● ocenia znaczenie wynalezienia alfabetu dla rozwoju komunikacji i kultury
Rozdział IV: W starożytnej Grecji						
1. Świat starożytnych Greków	● warunki geograficzne Grecji ● fundamenty wspólnoty greckiej ● wierzenia Greków i greccy bogowie ● znaczenie pojęć: Hellada, Hellenowie, polis, mity, mitologia, heros	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, mit, heros ● z pomocą nauczyciela opisuje warunki naturalne starożytnej Grecji ● wymienia najważniejszych bogów greckich	● poprawnie posługuje się pojęciami: polis, mitologia ● wskazuje na mapie Grecję i jej wyspy oraz otaczające morza ● przedstawia wierzenia starożytnych Greków	● wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) ● charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali	● porównuje warunki geograficzne Mezopotamii i Grecji i dostrzega ich wpływ na rozwój tych regionów ● opisuje znaczenie wierzeń i mitów w życiu Greków ● wyjaśnia, jak mity greckie wpływały	● wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): pięta Achillesa itp. ● wyjaśnia, jak mity greckie kształtowały sposób myślenia i wartości Greków

			● wymienia czynniki łączące starożytnych Greków		i wpływają na sztukę i literaturę	
2. W starożytnych Atenach	● cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej ● Perykles –najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten ● życie codzienne różnych warstw społecznych w Atenach ● demokracja we współczesnym świecie ● znaczenie pojęć: demokracja, obywatele, agora, Akropol, Partenon	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: demokracja, obywatele, agora ● wymienia różne zajęcia mieszkańców Aten	● poprawnie posługuje się pojęciami: Akropol, Partenon ● wskazuje na mapie Ateny ● wymienia cechy ustroju Aten	● wyjaśnia, kim był Perykles ● opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach ● wyjaśnia, czym była demokracja ateńska (udział obywateli w podejmowaniu decyzji ● opisuje rolę Peryklesa jako przywódcy Aten ● porównuje położenie obywateli, kobiet i niewolników w Atenach	● dostrzega podobieństwa i różnice między ustrojem Aten i Egiptu ● podejmuje próby oceny ustroju Aten – wskazuje jego wady i zalety	● porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami demokratycznymi
3. Osiągnięcia starożytnych Greków	● najważniejsze dokonania sztuki greckiej: architektura, rzeźba ● zasięg cywilizacji greckiej ● znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele	● wymienia różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji ● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciem filozofia	● podaje przykłady greckich dokonań w zakresie architektury i sztuki ● wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie	● przedstawia dokonania nauki greckiej ● łączy czołowych greckich twórców i uczonych (Fidiasza, Sofoklesa, Pitagorasa, Hipokratesa, Sokratesa, Platona, Arystotelesa) z właściwymi polami aktywności	● omawia dokonania najważniejszych filozofów, wskazując podstawowe różnice między ich poglądami ● wskazuje cechy charakterystyczne sztuki greckiej ● wyjaśnia, jak filozofia wpłynęła na sposób	● podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

	● dokonania greckiej nauki ● postacie: Fidiasz, Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras ● znaczenie pojęcia: filozofia			● wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej	myślenia Greków o świecie i człowieku	
4. W greckim teatrze i na stadionie	● narodziny teatru greckiego ● początki literatury: „Iliada" i „Odyseja", ● rola sportu w życiu starożytnych Greków, ● starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie ● postacie: Homer ● znaczenie pojęć: tragedia, komedia, epos, igrzyska, olimpiada	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: igrzyska, olimpiada ● przedstawia rolę sportu w starożytnej Grecji ● z pomocą nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki	● poprawnie posługuje się pojęciami: tragedia, komedia, epos ● wyjaśnia, kim był Homer	● dostrzega i wyjaśnia różnice między tragedią a komedią ● przedstawia treść Iliady i Odysei ● przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich	● dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnym i antycznym teatrem ● dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnymi i antycznymi igrzyskami ● wyjaśnia genezę i znaczenie frazeologizmu: koń trojański	● opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi ● ocenia rolę sportu w życiu Greków i jego znaczenie społeczne oraz religijne
Rozdział V: Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Jak powstało Cesarstwo Rzymskie?	● legendarne początki państwa rzymskiego ● przemiany ustrojowe: królestwo, republika, cesarstwo ● ekspansja terytorialna Rzymu	● wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński, Rzym ● z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca	● poprawnie posługuje się pojęciami: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy ● przedstawia legendarne początki Rzymu	● wskazuje charakterystyczne cechy ustroju Rzymu w czasach królestwa, republiki, cesarstwa ● opisuje ekspansję terytorialną Rzymu i jej przyczyny	● wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium ● wyjaśnia, co doprowadziło do	● wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia republika w antyku i współcześnie ● przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski

	● organizacja armii i rzymski legionista ● kryzys i upadek Imperium Rzymskiego ● znaczenie pojęć: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy	● przedstawia uzbrojenie rzymskiego legionisty	● porządkuje chronologicznie formy ustrojowe Rzymu ● zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e. i 476 r. n.e.	● charakteryzuje życie i obowiązki rzymskiego legionisty ● opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego	załamania potęgi Rzymu ● wyjaśnia, jak była zorganizowana rzymska armia i dlaczego była skuteczna ● przedstawia na mapie najdalszy zasięg imperium	● analizuje przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego
2. W starożytnym Rzymie	● społeczeństwo starożytnego Rzymu: obywatele, patrycjusze, plebejusze, niewolnicy ● życie codzienne i rozrywki w Rzymie ● miasto Rzym jako stolica imperium ● wierzenia Rzymian ● znaczenie pojęć: ● patrycjusze, plebejusze, niewolnicy, triumf, amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum, triumf ● z pomocą nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu	● poprawnie posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy ● wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały ● charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego ● charakteryzuje rozrywki starożytnych Rzymian	● wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem ● opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum ● wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	● porównuje położenie patrycjuszy, plebejuszy i niewolników ● podejmuje próby oceny położenia przedstawicieli różnych grup społecznych ● opisuje Rzym jako centrum polityczne, społeczne i kulturalne imperium ● wyjaśnia, jak wierzenia Greków wpłynęły na wierzenia Rzymian	● porównuje starożytny Rzym ze współczesnymi wielkimi miastami ● porównuje rozrywki starożytnych Rzymian ze współczesnymi i poddaje je ocenie moralnej
3. Dziedzictwo Cesarstwa Rzymskiego	● romanizacja i jej skutki ● prawo rzymskie i jego znaczenie ● największy zasięg imperium i jego	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt	● poprawnie posługuje się pojęciami: romanizacja, języki romańskie	● wyjaśnia, na czym polegała romanizacja ● podaje przykłady wybitnych dzieł sztuki i architektury rzymskiej	● wyjaśnia znaczenie łaciny dla rozwoju języków europejskich ● podejmuje próby oceny procesu	● opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie

	współczesne ślady materialne (architektura, drogi i monety) i niematerialne (języki romańskie, alfabet) ● znaczenie pojęć: romanizacja, łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt, języki romańskie	● z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze dokonania starożytnych Rzymian	● wyjaśnia sens powiedzenia: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu ● wymienia przykłady materialnych śladów imperium	● przedstawia rolę prawa i okoliczności jego spisania w Rzymie ● wyjaśnia, dlaczego Rzymianie przykładali dużą wagę do budowy sieci dróg	romanizacji z punktu widzenia imperium oraz mieszkańców prowincji ● wyjaśnia, dlaczego ślady oddziaływania Rzymu odnajdujemy poza jego granicami	● ocenia, które z dokonań Rzymian było najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź ● wyciąga wnioski dotyczące trwałości dziedzictwa rzymskiego
4. Początki chrześcijaństwa	● Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej ● atrakcyjność chrześcijaństwa na tle religii rzymskiej ● przyczyny prześladowania chrześcijan w Rzymie ● ekspansja chrześcijaństwa ● postać historyczna: Jezus z Nazaretu ● znaczenie pojęć: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie, wolność religijna	● z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie ● dostrzega zasadnicze różnice między chrześcijaństwem a wierzeniami starożytnych Rzymian	● podaje przynajmniej jedną przyczynę prześladowań chrześcijan ● charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa ● sytuuje początki chrześcijaństwa we właściwym wieku	● poprawnie posługuje się pojęciem: wolność religijna ● wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo było atrakcyjne dla członków różnych grup społecznych ● wyjaśnia, jaką zmianę wprowadził Edykt mediolański	● opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie ● analizuje przyczyny i skutki prześladowań chrześcijan ● porównuje religię rzymską i chrześcijaństwo ● analizując mapę, opisuje proces rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w imperium rzymskim	● potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w Rzymie (np. niewolników, ludzi ubogich)

Doświadczenia edukacyjne – propozycje wymagań na poszczególne oceny

Doświadczenie edukacyjne i powiązane tematy lekcji	Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	**dostateczna**	**dobra**	**bardzo dobra**	**celująca**
przygotowanie obchodów święta lokalnego lub państwowego (doświadczenie grupowe) Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 1. Mieszkamy w Polsce	● wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy ● ma trudności ze zrozumieniem znaczenia święta ● rzadko angażuje się w pracę grupy ● wykazuje minimalną wiedzę i aktywność	● wykonuje proste zadania podczas przygotowań do obchodów święta lokalnego lub państwowego z pomocą nauczyciela lub grupy ● przygotowuje proste elementy obchodów ● wykazuje pewne zaangażowanie	● wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem obchodów święta lokalnego lub państwowego, czasem z niewielką pomocą ● rozumie ogólne znaczenie święta ● przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały ● współpracuje z grupą	● aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu obchodów święta lokalnego lub państwowego ● wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem ● dobrze rozumie znaczenie święta i potrafi je wyjaśnić	● wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania obchodów święta lokalnego lub państwowego ● aktywnie angażuje się w realizację wydarzenia i wspiera innych
przygotowanie plakatu/prezentacji na temat tradycji lokalnej (doświadczenie grupowe) Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 2. Moja mała ojczyzna	● wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy ● ma trudności ze zrozumieniem tradycji ● rzadko angażuje się w pracę grupy ● wykazuje minimalną wiedzę i aktywność	● wykonuje proste zadania przy przygotowaniu plakatu na temat tradycji lokalnej z pomocą nauczyciela lub grupy ● korzysta z jednego, wskazanego źródła informacji ● ma podstawową wiedzę o tradycji, choć popełnia błędy ● wykazuje pewne zaangażowanie	● wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem plakatu na temat tradycji lokalnej, czasem z niewielką pomocą ● rozumie ogólne znaczenie tradycji lokalnej ● przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały ● współpracuje z grupą	● aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu plakatu związanego z tradycją lokalną ● wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem ● korzysta z kilku źródeł informacji ● dobrze rozumie znaczenie przedstawionej tradycji, ● dba o estetykę i poprawność plakatu	● wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania plakatu ● samodzielnie wyszukuje różnorodne, wiarygodne informacje ● tworzy oryginalny, estetyczny i kreatywny plakat (przemyślana kompozycja, ciekawe formy graficzne) ● aktywnie wspiera pracę grupy i angażuje się w każdy etap realizacji

					● dba o poprawność merytoryczną i językową
przygotowanie opisu zabytku (doświadczenie indywidualne) Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 3. Historia mojej okolicy Rozdział IV. W starożytnej Grecji, temat 3. Osiągnięcia starożytnych Greków	● podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela ● ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji ● przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści ● opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy ● wykazuje minimalne zaangażowanie	● przygotowuje prosty opis zabytku z pomocą nauczyciela ● korzysta z jednego, wskazanego źródła ● ma podstawowe informacje o zabytku, choć nie zawsze poprawne ● tworzy krótki i mało szczegółowy opis ● popełnia błędy językowe i merytoryczne	● przygotowuje opis zabytku z niewielką pomocą ● korzysta z podstawowych źródeł informacji ● rozumie ogólne znaczenie zabytku ● tworzy poprawny, lecz niezbyt rozbudowany opis ● popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe	● samodzielnie przygotowuje opis zabytku ● korzysta z kilku źródeł informacji ● tworzy uporządkowany i poprawny opis ● zachowuje poprawność językową i merytoryczną	● korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji ● bardzo dobrze rozumie znaczenie zabytku i potrafi je szeroko wyjaśnić ● tworzy wyczerpujący, logiczny i ciekawy opis (uwzględnia np. funkcję, styl architektoniczny, ciekawostki) ● dba o poprawność językową i bogate słownictwo ● wykazuje się samodzielnością i zaangażowaniem
przygotowanie opisu postaci historycznej (doświadczenie indywidualne) Rozdział III. Z najdawniejszych dziejów, temat 3. W starożytnym Egipcie Rozdział V. Dzieje starożytnego Rzymu, temat 1. Jak powstało cesarstwo rzymskie?	● podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela ● ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji ● przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści ● opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy ● wykazuje minimalne zaangażowanie	● przygotowuje prosty opis postaci z pomocą nauczyciela ● ma podstawowe informacje o postaci, choć nie zawsze poprawne ● tworzy krótki i mało szczegółowy opis ● popełnia błędy językowe i merytoryczne	● przygotowuje opis postaci z niewielką pomocą ● korzysta z podstawowych źródeł informacji ● rozumie ogólne znaczenie postaci ● tworzy poprawny, lecz niezbyt szczegółowy opis ● popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe	● samodzielnie przygotowuje opis postaci ● korzysta z kilku źródeł informacji ● tworzy uporządkowany i poprawny opis (zawierający najważniejsze informacje) ● zachowuje poprawność językową i merytoryczną	● samodzielnie wybiera i opracowuje postać ● korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji ● bardzo dobrze rozumie znaczenie postaci i jej rolę w historii ● tworzy wyczerpujący, uporządkowany i ciekawy opis (uwzględnia m.in. życie, dokonania, znaczenie historyczne)